

Az optikai szálak

FV szálak felépítése, gyakorlati jelenségek

Egy kis történelem 1.

- 1930 Norman R. French szabadalma optikai távbeszélő rendszerre (merev üvegrudak kötege)
- 1950-es évek: 1-1,5m hosszú rendezett üvegszál köteg (orvosi diagnosztikai célokra)
- 1958: lézer
- 1960: Theodor H. Maiman használja a lézert először jeladóként, egyidejűleg kifejlesztik a vevőt is (fotodióda)

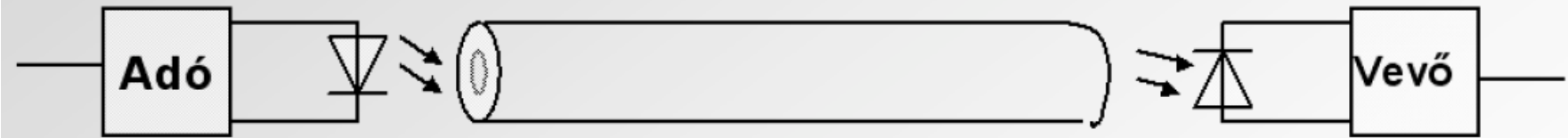
Történelem 2.

- 1966: Charles K. Kao & A.Hockham, Anglia, első használható üvegszál, 20dB/km csillapítás (addig 1000dB/km!)
- 1970: Corning Glass Művek (USA): csillapítás <20dB/km – $\lambda=633\text{nm}$ esetén (lépcsős profil)
- 1972: gradients profilú 4dB/km
- 1973: első közcélú távbeszélő optikai kábel (USA)

Történelem 3.

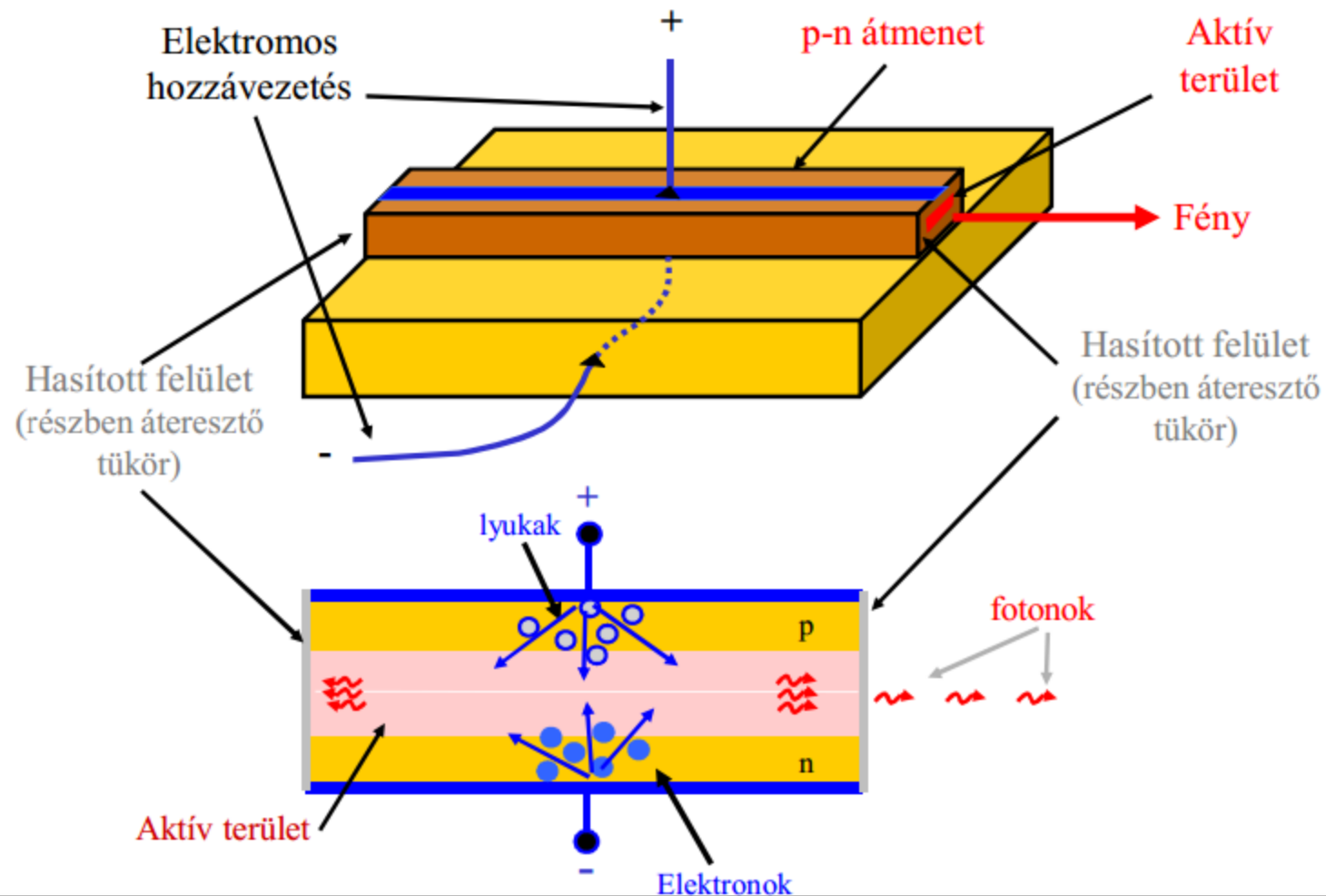
- 1980-as évek eleje: első kábelszakaszok teljesen importálva (Magyar Posta)
- 1980-as évek végén kezd nagyon terjedni a hálózatban, NDK gyártmányok, multimódusú, gradiens indexű
- 1988: első önhordó optikai légkábel
Esztergom és Dorog között közép feszültségű oszlopsoron

Az átvitel elve

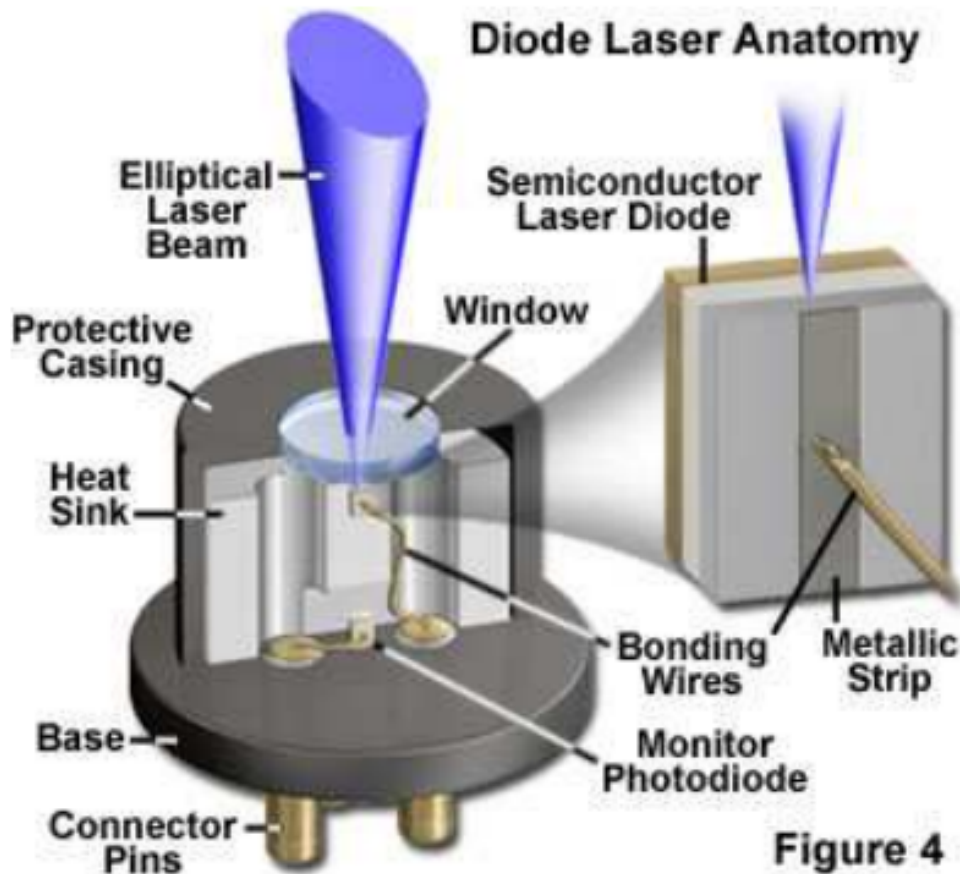

- becsatoláshoz adó: Laser LED
  - szögre, síkokra vigyázni kell!
  - Fresnel-reflexió
- kicsatolásakor vevő:
  - lavina fotodióda (APD)
  - PIN - dióda

Laser LED vázlat

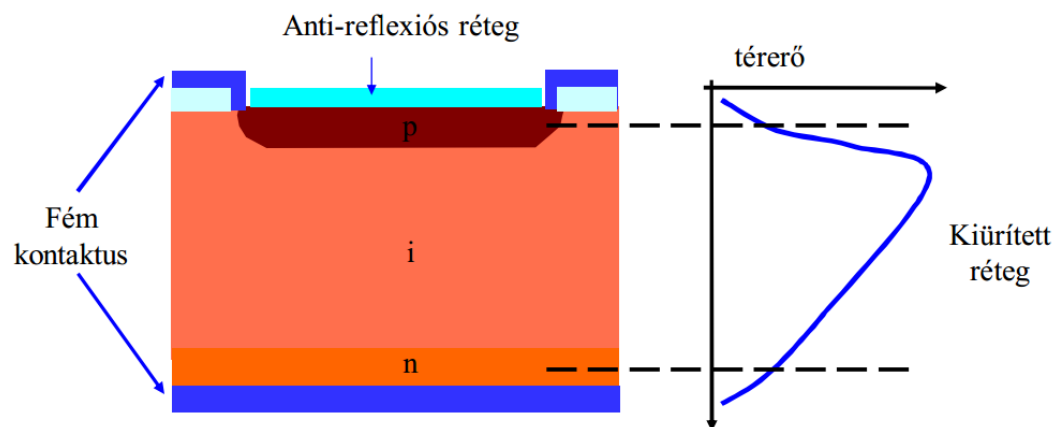
Laser LED

A félvezető
anyaga:
InGaAsP

Hullámhossz:
1100-1670nm
(változik a vegyület
arányában)

PIN dióda, mint vevő

- a sima p-n átmenet nem biztosít elég nagy hatásfokot
- szennyezetlen (intrinsic) réteg:
  - nő a p-n átmenet kiürített rétege
  - nő az elnyelt fény mennyisége
- Erősen lineáris működés, alacsony sötétáram, alacsonyabb zajszint, stabil karakterisztika

PIN vs. APD

<i>Paraméter</i>	<i>PIN fotodióda</i>	<i>Lavina (Avalanche)</i>
Anyag	Si, Ge(1310nm), InGaAs (1310 & 1550nm)	Szilícium, Germánium, InGaAs
Sávszélesség	DC - 20GHz	DC - 20 GHz
Hullámhossz	600-1800 nm	600-1800 nm
Érzékenység	0.5 -1.0 A/W	0.5 - 100 A/W
Szükséges áramkörök	-	Nagy feszültség, Hőfok stabilizálás
Ár (tokozott+szál)	\$1 - \$500	\$100 - \$2,000
	Nincs áramerősítés => Alacsonyabb érzékenység Alacsony feszültség Kisebb zaj és sötétáram Könnyű használni Olcsóbb	Áramerősítés => Nagyobb érzékenység => gyengébb optikai jel detektálása Nagy meghajtó feszültség Nagyobb zaj, Nagyobb sötétáram Nagyobb hőmérséklet és előfeszítés érzékenység Drága

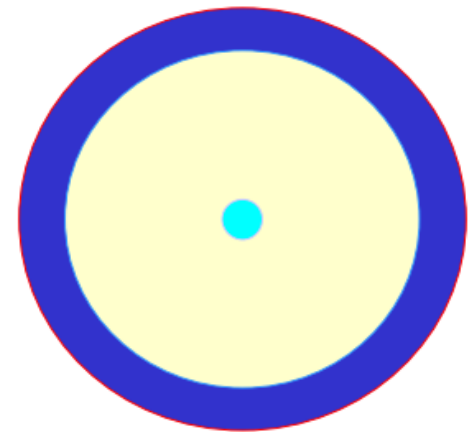
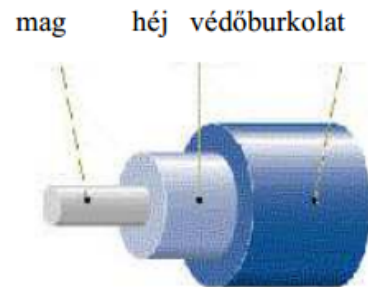
Az optikai szál

- Hengeres keresztmetszetű, dielektromos anyagból készült optikai hullámvezető.
- Az emberi haj átmérőjével összevethető átmérő
- Mag + héj együtt
- A mag törésmutatója nagyobb, mint a héjé, kb. 1% a különbség.
- A törésmutató-különbség biztosítja a visszaverődést (bent marad a fény a szálban)

Fényvezető ér

Fényvezető szál + védelmek =
fényvezető ér

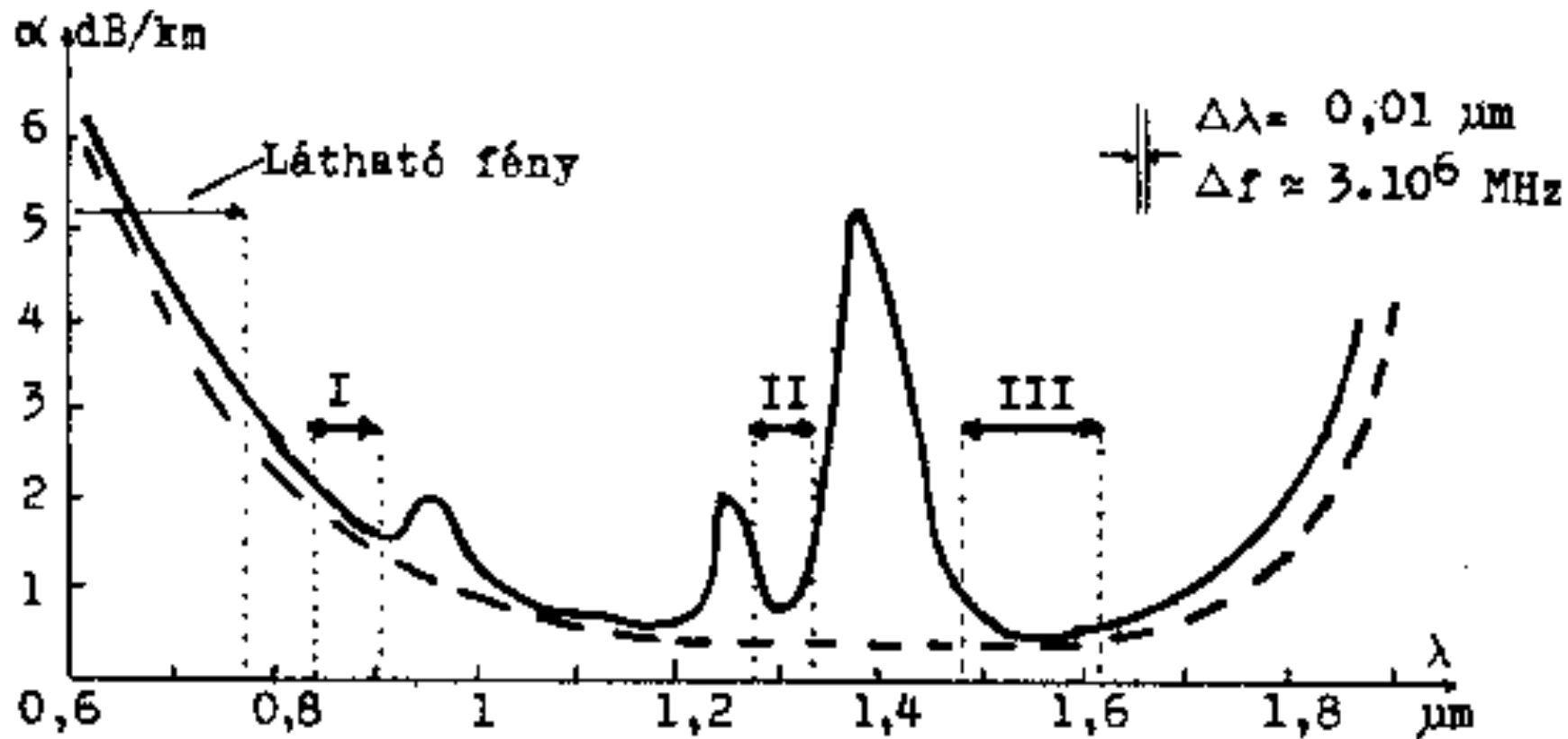
- alapanyag: kvarcüveg (SiO_2)
- természetben: víztiszta hegyikristály
- optikailag és mechanikailag anizotróp (irányultságot mutat)
- természetes üvegek nem jók, mert fémoxid tartalmuk miatt nem jól vezetik a fényt
- átláthatóság: ablaküveg: $10\text{cm} <$
fototechnikai üveg $1\text{m} <$ optikai fényvezető szál: 100km !

Az üveg gyártása

1. SiO_2 gázfázisból való kiválasztása
2. Si tetraaklorid és klórgáz hozzáadásával törésmutató beállítása adalékolással (F, B_2O_3 /bórtrioxid/ csökkenti, GeO_2 , vagy P_2O_5 növeli
3. Az adalékolás sajnos hat a mechanikai tulajdonságokra és a csillapításra is.
4. Szennyeződés: pl. 10^{-4} térf.% Cu => +100dB/km csillapítás!, (800nm-en, feljebb még rosszabb...)

Az üveg csillapítása

Áthidalható távolság

Az átviteli hosszát két tényező befolyásolja:

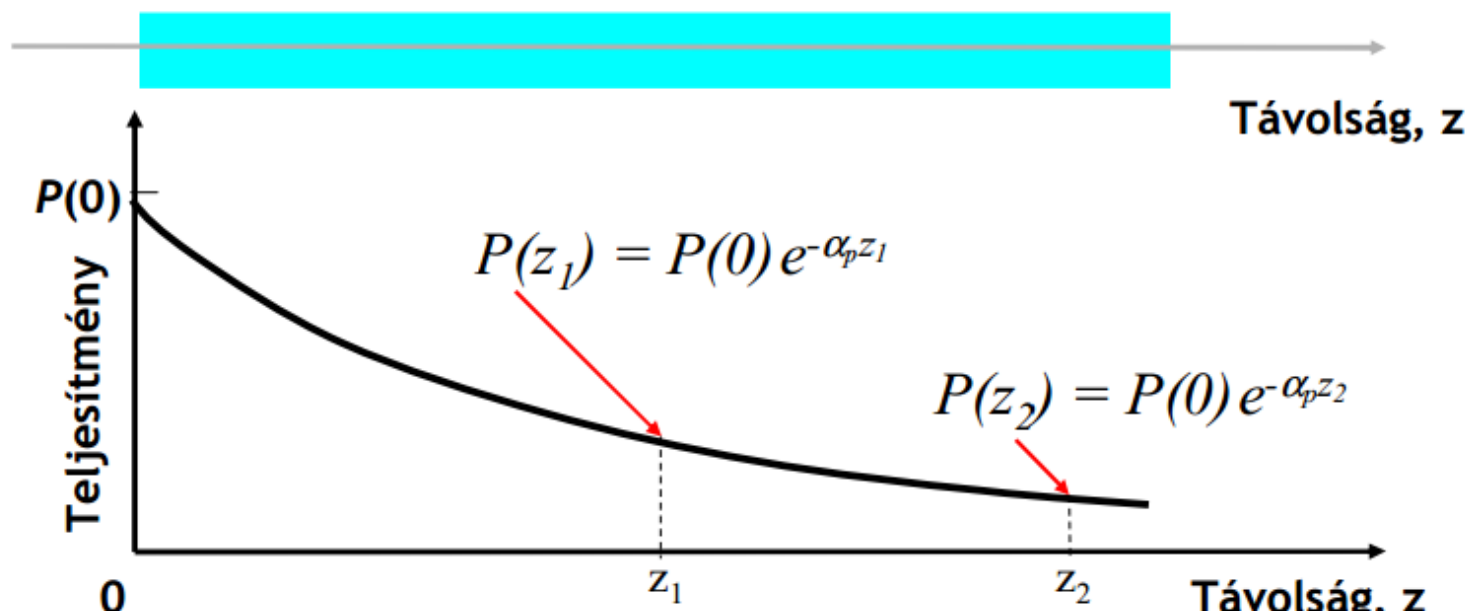
- csillapítás
- diszperzió

Először a diszperzió volt a szűk keresztmetszet. A félvezető technikából vett trükkökkel kiderült, hogy tovább csökkenthető. Ezeket a szálakat **eltolt diszperziójú** szálaknak nevezik.

Csillapítás 1.

$$a = 10 \cdot \log \left(\frac{P_{ki}}{P_{be}} \right)$$

Csillapítás 2.

- a távolsággal exponenciálisan nő
- okok:
  - fény elnyelődése (abszorpció)
  - szóródások (Rayleigh, Mie, stb.)
  - Fresnel-reflexió
  - lesugárzás
- függ: T , λ , fényvezető anyaga

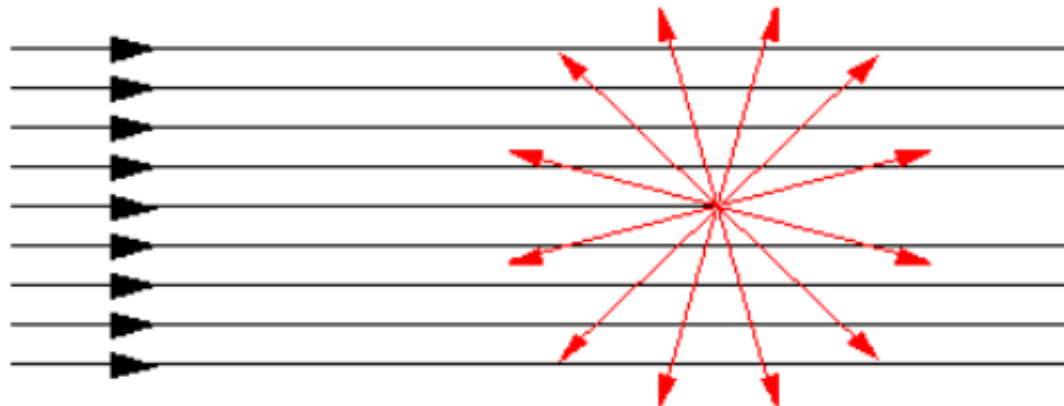
Elnyelődés

Az atom vagy molekula a beérkező fotont elnyeli, hatására magasabb energiájú állapotba kerül (az anyag melegszik).

- 1400nm körül OH ionok miatt helyi csúcs
- 1700nm felett rohamosan nő (ún. IR abszorpció)
- 10-20%-ra tehető a teljes csillapításból

Rayleigh-szórás

- hullámhossznál jelentősen kisebb hibákon szóródik szét a fény
- előre és hátra egyenlő mértékű
- 80-90%!
- OTDR!

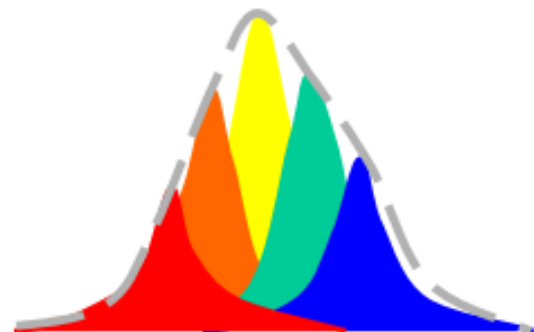
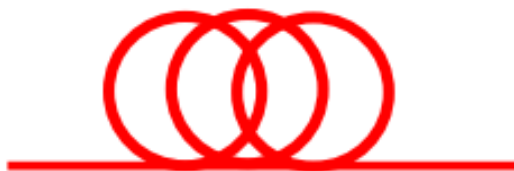
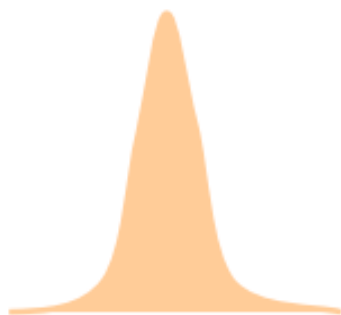
Mie szórás

A szóró inhomogenitások mérete jóval nagyobb, mint a Rayleigh szórásnál. Szórási karakterisztikája is eltérő, (nő az előre és csökken a hátra szórás).

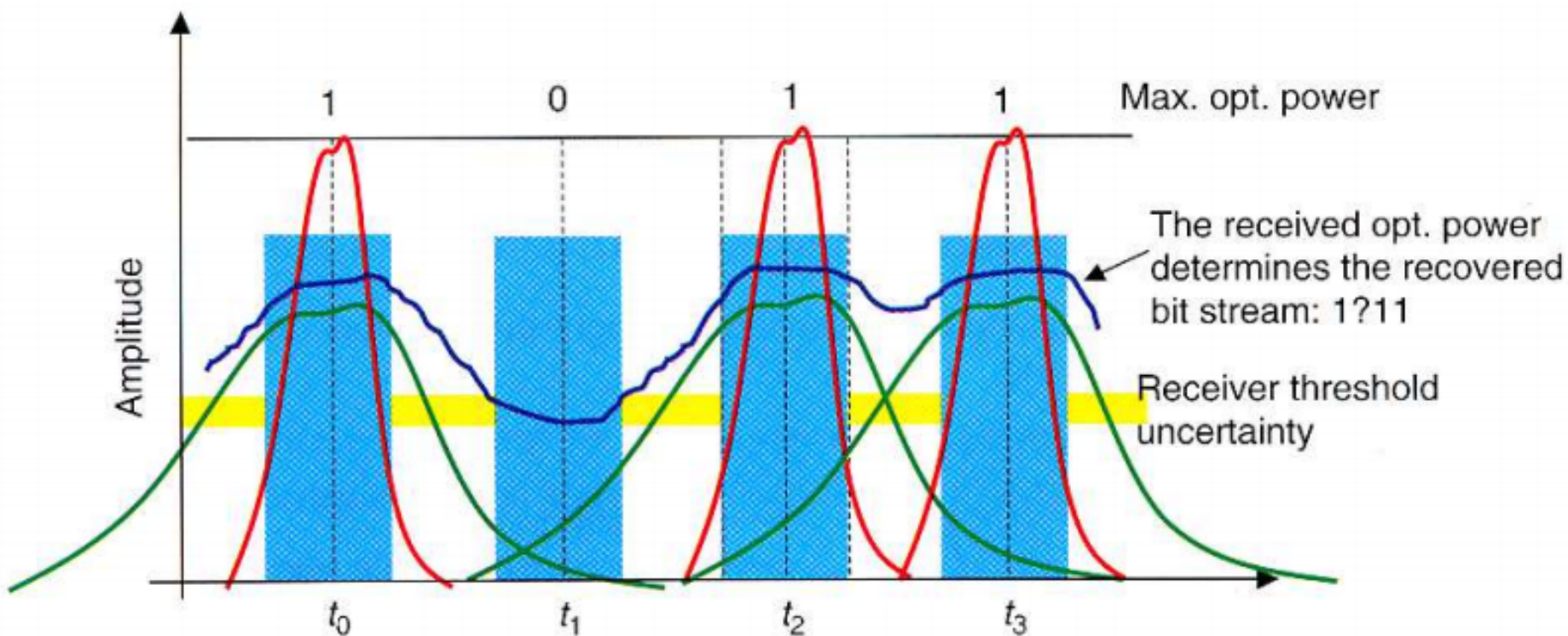

Diszperzió 1.

1. a jel elemei különböző sebességgel terjednek
2. különböző késleltetéssel érkeznek
3. a négyszögjel jelleg “elkenődik”
4. a csúcsok elmozdulnak a közép felé

Diszperzió 2.

Típusai

- módus [MD](multimódusnál)
- polarizációs mód [PMD] (EMH két síkja nem tud azonosan terjedni nem teljesen körvezetőnél)
- kromatikus [CD]
  - hullámvezető (átlagos n hullámhossz függő - eltérő mértékben koncentrálnak a jel a magba)
  - anyagi (n hullámhossz függő, a használt anyagra jellemzően)

Megoldások

- MD ellen: SM, vagy MM/GI szál használata
- CD ellen: eltolt diszperziójú szálak használata
- PMD ellen: vagy a távolságot, vagy a jel frekvenciáját kell csökkenteni, mivel erre hat hátrányosan a kompenzációt még kutatják:
  - 2,5Gbps: 6400km
  - 40Gbps: 25km...

A módus

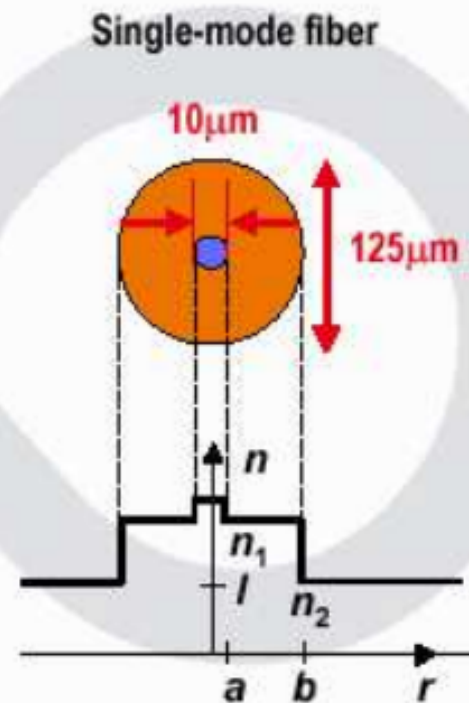
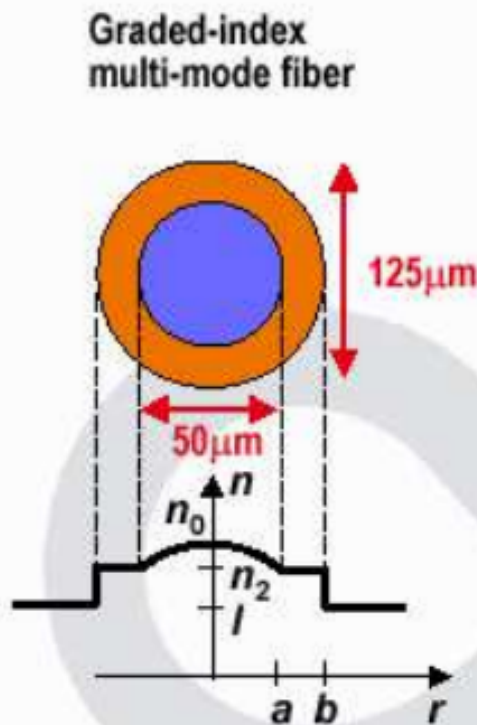
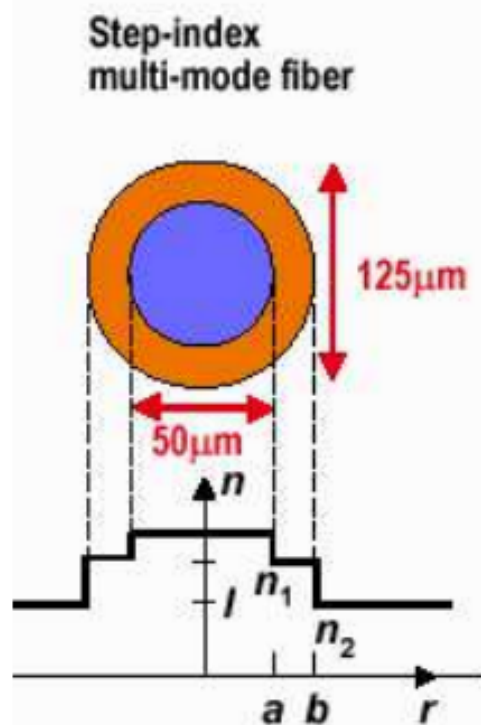
Azonos hullámhosszú, azonos fázisú fotonok együtthaladó csoportja.

Ha a fény hullámhosszát egy állandó értéken tartjuk, és lecsökkentjük az átmérít, az átvihető módusok száma lecsökken.

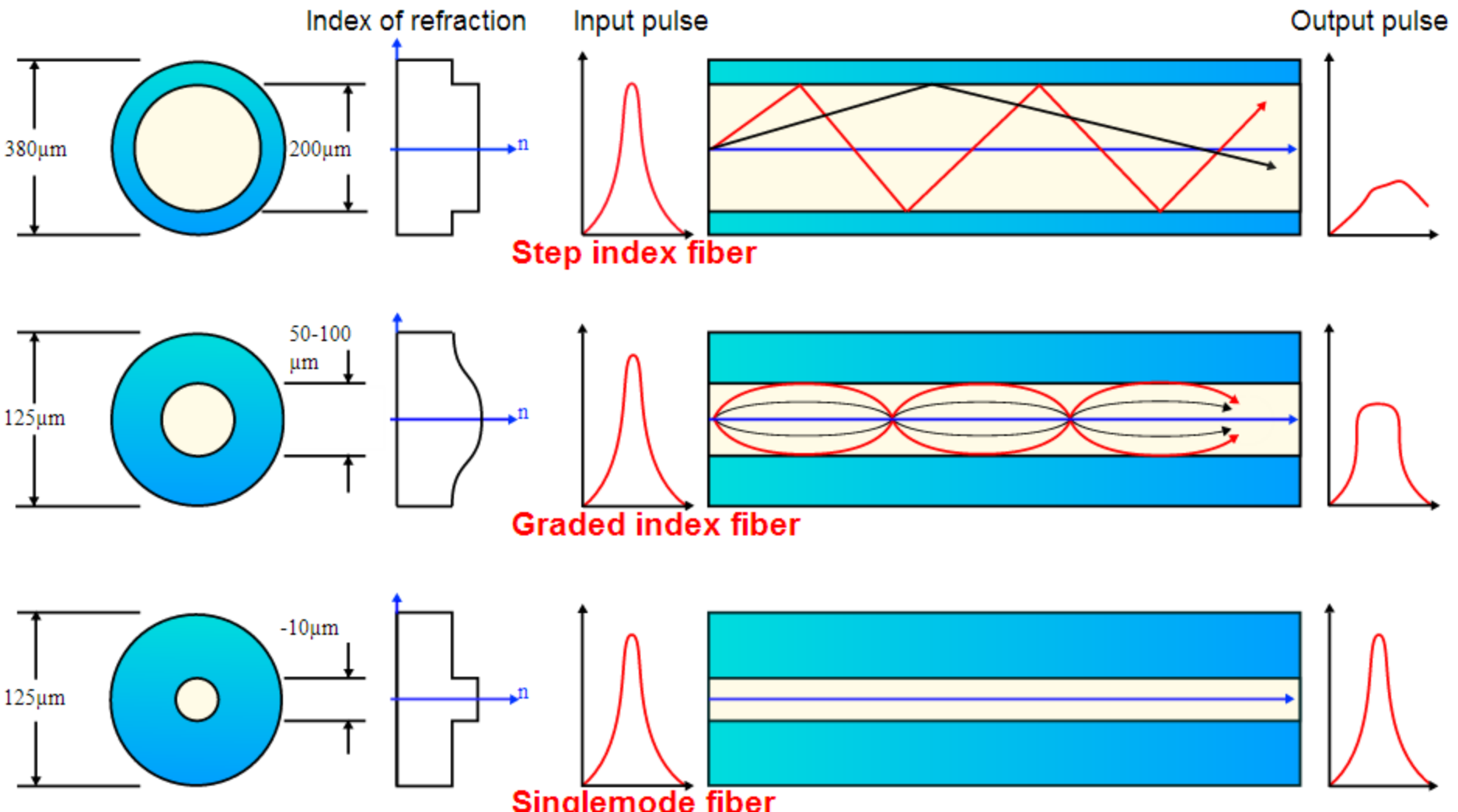

Szálak a gyakorlatban

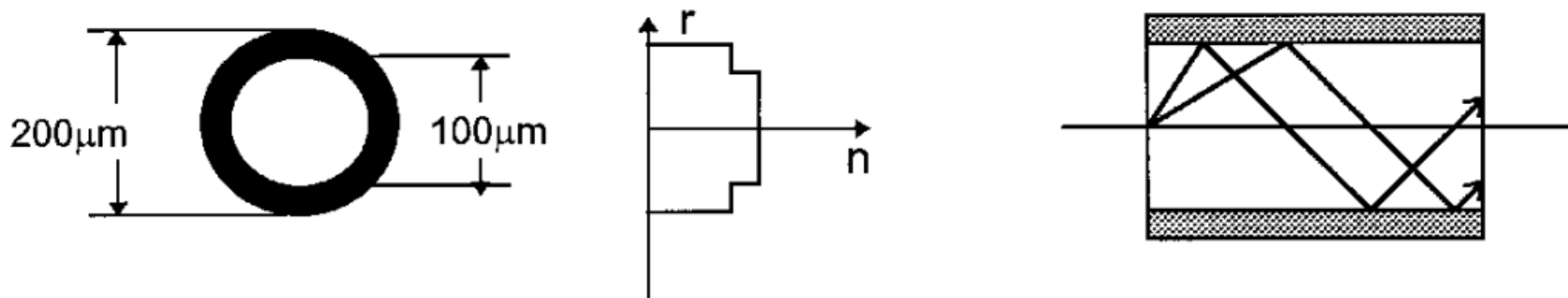
Száltípus	Alkalmazási terület
Multi, lépcsős indexű	Adat, mérés, vezérléstechnika
Multi,gradiens indexű	LAN
Mono, lépcsős indexű	Távközlés

Másfelől...

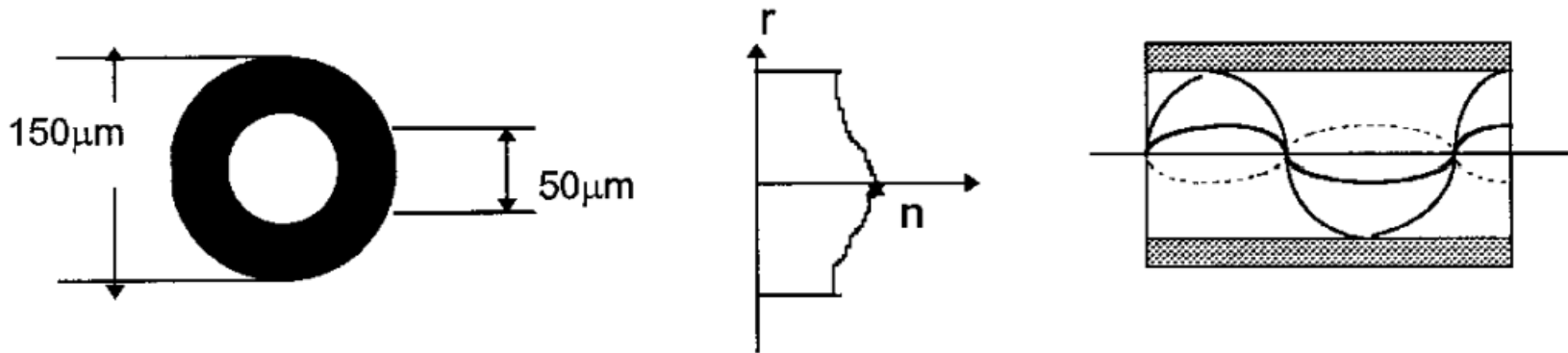

Multimódusú, lépcsős indexű szál (MM-SI)

- magátmérő: $50 - 100\mu\text{m}$
- teljes héjátmérő: $125 - 200\mu\text{m}$
- numerikus apertúra: $0,24$
- terjedő módusok száma: ~ 4000
- áthidalható távolság: $n \times 100\text{m}$

Multimódusú, változó indexű szál (MM-GI)

- magátmérő: $50 - 100\mu\text{m}$
- héjátmérő: $125 - 150\mu\text{m}$
- numerikus apertúra: $0,2064$
- maximális akceptanciaszög: $11,9$ fok

MM - GI még...

Miért is jó?

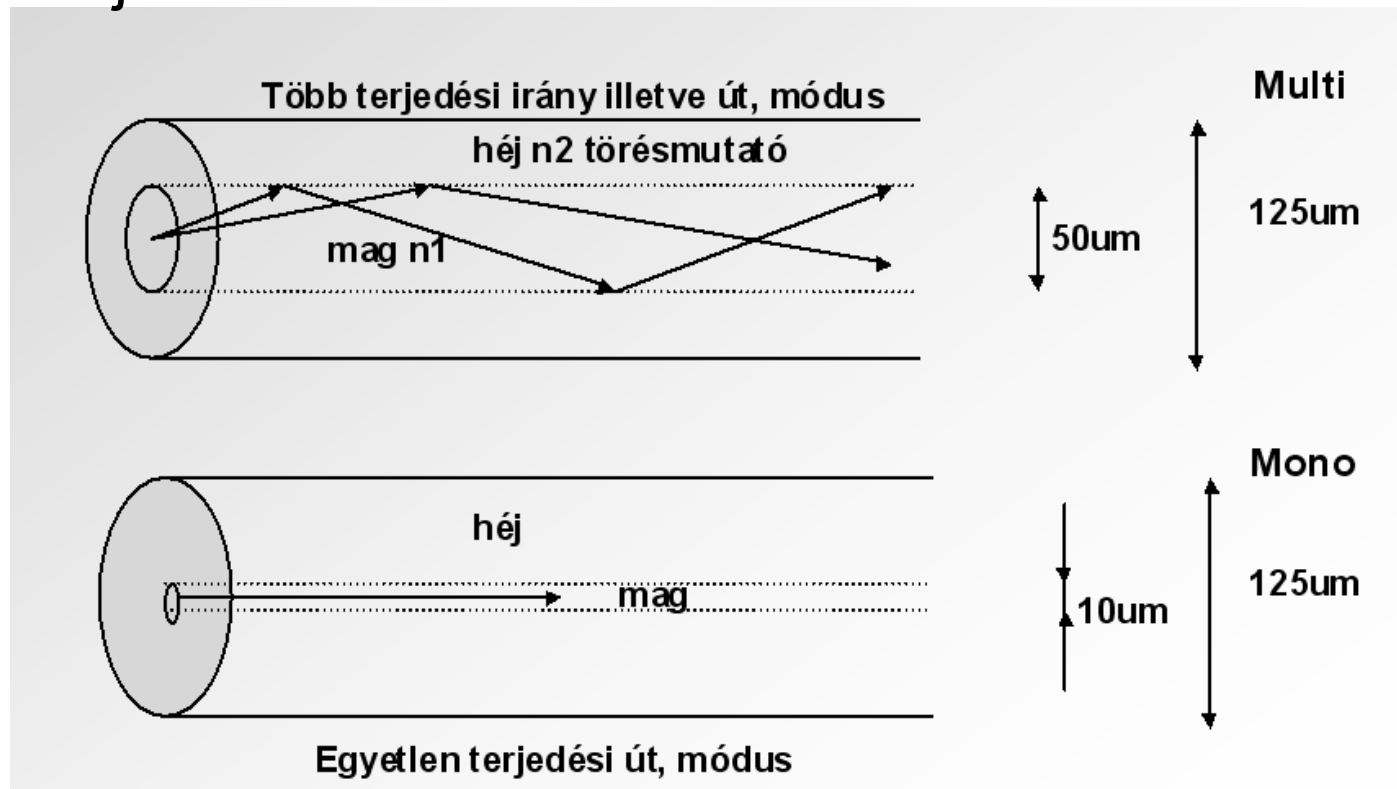
A különböző módusok a magtól való távolság függvényében különböző sebességgel terjednek.

Amelyik közelebb fut a tengelyhez, rövidebb utat jár be, de nagyobb törésmutatójú részben.

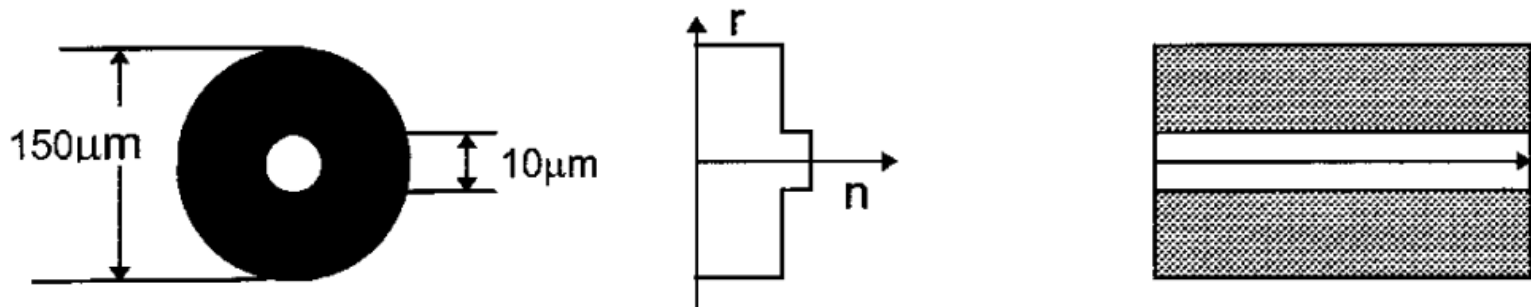
Kívül hosszabb az út, de gyorsabban halad a fény! => **kb. egyszerre ér a végére mindenki.**

MM vs. SM (2.)

Meg is szüntethető a módusdiszperzió, ha a lépcsős szerkezet magját annyira lecsökkentjük, hogy csak egyetlen módus terjedhessen benne!

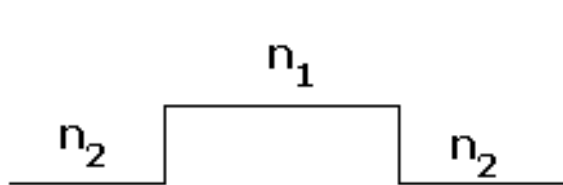

Egymódusú szál (SM)

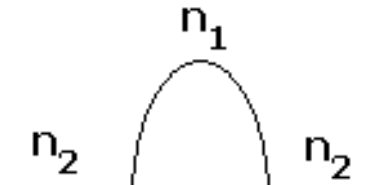

- magátmérő: 10 μm
- héjátmmérő: 125 - 150 μm
- numerikus apertúra: 0,113
- maximális akceptanciaszög: 6,48 fok
- módustér(mag)átmérő: 10 μm
- mag törésmutatója: 1,46

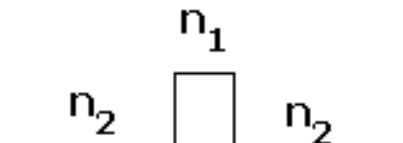
Összehasonlítás

multimódus, lépcsős index

multimódus, gradiens index

monomódus, lépcsős index

Törésmutató-változás az optikai szál átmérője mentén

Ha összehasonlítjuk a SM szálakat a MM, akkor általánosan kijelenthető, hogy a monomódusú szálaknál kisebb a:

NA, akceptanciaszög, magátmérő

Ezért a **SM szálaknál nehezebb a fényt becsatolni a szálba.**